

Projekt Qjouren

Pernilla Sjöberg, Eva Gussing, Linda Lepäaho, Lea Honorine, Mille Rönnerblad

och Annika Ryman på Qjouren i Stockholm. Foto: Elisabet Omsén

[nggallery id=27]

Specialkunskap i unik verksamhet för kvinnor i missbruk

Ingen annan tar emot dem. Våldsutsatta kvinnor i missbruk. Ändå lever Qjouren ur hand i mun. Utan långsiktigt verksamhetsstöd i Projekt-Sverige.

Text och bild: Elisabet Omsén | Från [SocialPolitik nr 1/2013](#) | [Prenumerera](#)

Medel till "uppstart" och utveckling är inte omöjligt att få. Öronmärkta pengar till NY-skapande projekt. Från exempelvis Arvsfonden, EU, ESF, svenska staten, kommuner, landsting. Alla vill bidra till nya sätt att tänka och arbeta. Men vem tar ansvar för det långsiktiga arbetet? För verksamheter som

faktiskt fungerar, som blivit etablerade och nödvändiga? För all den kompetens som byggts upp och samlats in, som möter behov av långsiktig och pålitlig verksamhet och för en förändring på djupet?

Qjouren är Stockholms läns enda skyddade boende för våldsutsatta kvinnor i aktivt missbruk. En av många frivilliga och ideella organisationer som vet vad det innebär att kämpa för sin överlevnad, när den uppmärksammade inledningsfasen är över.

Sedan starten 2008 har Qjouren finansierats med utvecklingsmedel för kvinnofridsfrågor genom riksdagens och regeringens anslag för Kvinnofrid. Men anslagen har successivt trappats ner och nu är pengarna slut.

– Vi är förbi utvecklingsfasen, det är ingen som ifrågasätter det. Men vi har byggt upp en specialkompetens som vi är oroliga ska gå förlorad om inte politikerna tar sitt ansvar, säger verksamhetsansvarig **Eva Gussing** och förklarar att andra jourer inte tar emot missbrukande kvinnor eftersom det kan finnas barn i lokalerna.

– Vi är det enda skydd de här kvinnorna har, säger Eva Gussing.

Studier visar att kvinnor i missbruk är en särskilt våldsutsatt grupp som sällan har någonstans att ta vägen.

– En medelklasskvinna med två barn som blivit utsatt för fysiskt våld får omedelbart tillgång till en kvinnojour, men en misshandlad kvinna med missbruksproblematik hänvisas per automatik till missbruksenheten, förtydligar **Mille Rönnerblad**.

Qjouren är en del av RFHL – *Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende* – och erbjuder skyddat boende med fem platser för alkohol- och narkotikamissbrukande kvinnor. Fyra heltidsanställda och ett varierande antal timvikarier ger råd och stöd i allt från advokathjälp till att söka behandlingshem. Personalgruppen består av behandlingspedagog, behandlingsassistent, samhällsvetare, socionom, genusvetare och beteendevetare.

Kvinnorna är i första hand våldsutsatta, i andra hand missbrukande, enligt Qjouren. Därmed är skyddet det primära. När en våldsutsatt kvinna i aktivt missbruk blir hänvisad till exempelvis ett behandlingshem blir det problematiskt, då kunskap om våld ofta saknas.

Att förstå våldets mekanismer är en förutsättning för att kunna ge hjälp och stöd – men också för att kvinnan ska kunna lämna det destruktiva och gå vidare med ett liv utan missbruk, förklarar Mille Rönnerblad.

När kvinnorna kommer till jouren är de sårbara och misstänksamma. De behöver tid på sig för att "landa" och Qjourens prioritet är att bygga upp ett förtroende.

– Det tar ett tag för hjärnan att förstå att man inte längre är utsatt för direkt livsfara, säger **Lea Honorine**.

Förutsättningen är lugn och ro med rutiner och trygghet.

– Min roll är att hjälpa kvinnorna skapa trygghet, stabilitet, förmedla hopp och ge henne en tro på framtiden. Hur gör jag det när hela verksamheten svajar? säger Lea Honorine.

I höstas beslutade styrelsen att lägga ner verksamheten – om inte finansieringen löstes. Personalen varslades. Några turbulenta månader följde med debatt i media och oeniga politiker. De flesta var rörande överens om behovet av denna unika kvinnojour. Men vem ska betala?

Stockholms vikarierande socialborgarråd **Marie Ljungberg-Schött** (M) förklarade att Stockholms stad var beredd att betala för "sina" placeringar hos Qjouren. Däremot ansåg hon inte att det är Stockholms skattebetalares ansvar att betala för placeringar som de övriga 25 kommunerna gör. Och kranskommunerna var inte beredda att ge ett grundläggande stöd, utan hänvisar till att de betalar för utförda placeringar.

För Qjouren är det svårt att beräkna hur många placeringar som kommer att göras och utan ett grundläggande bidrag blir inkomsten högst osäker och verksamheten svårplanerad.

– Hur planerar man till exempel att byta lokaler, hur

investerar man? Man får jobba som att man tror att det löser sig. Men mera långtgående planer som att skriva avtal för att utföra tjänster, det funkar ju inte då det inte är säkert att vi kan leverera tjänsterna, säger **Pernilla Sjöberg**.

– För frivilligorganisationer är det ett ständig återkommande problem, säger Mille Rönnerblad.

– Ideella föreningar ska finnas som alternativ i en demokrati, men kommunerna kan inte förvänta sig att vi ska utföra arbetet för en bråkdel av vad det skulle kosta om de själva gjorde det. Det skapar en oerhörd osäker finansiell situation och innebär att ansvaret läggs på oss och vi får kämpa som galningar för att ha möjlighet att göra det som är kommunernas ansvar, säger Pernilla Sjöberg.

Under ett år tar Qjouren emot 20–30 kvinnor i det skyddade boendet och genomför över 500 stödsamtal via telefon och ungefär 370 stödsamtal vid personligt besök.

Kvinnor från alla samhällsklasser söker hjälp. Verksamheten kostar 3,5 miljoner kronor per år att driva.

– Varje obehandlad kvinna kostar 1,8 miljoner per år och hela Qjouren skulle gå runt på 3,5 miljoner. För mig blir det då helt ofattbart att välja att säga att vi inte kan betala, säger Mille Rönnerblad.

Uppskattningsvis finns det i Sverige i dag omkring 50 000 kvinnor som lever i alkohol- eller narkotikamissbruk. 35-40 000 av dessa kvinnor beräknas vara utsatta för våld – i enlighet med Socialstyrelsens studie från 2010. Den visar att 70–80 procent av kvinnor som lever i missbruk eller beroende någon gång har blivit utsatta för psykiskt eller fysiskt misshandel eller sexuella övergrepp. Drygt 20 procent av Sveriges befolkning är bosatta i och kring huvudstaden, innebär att det är många kvinnor som ska samsas om Qjourens fem platser för skyddat boende.

Våren 2012 införde Stockholms stad en *kvinnojoursgaranti* vilket innebär att alla kvinnor som behöver skyddat boende ska garanteras plats. Kvinnor i missbruk hör till de grupper som regeringen uppger som prioriterade målgrupper inom

kvinnofridsområdet.

Qjouren ser garantin som tomma ord utan mening – om inte politikerna tar sitt ansvar och ser till att kvinnojoursgarantin gäller alla. Även missbrukare.

– Om kommunerna har svårt att prioritera, tycker jag att staten ska ta ansvaret för kvinnojourerna, fortsätter Pernilla Sjöberg.

De har träffat en arbetsgrupp med **Carin Götblad** i spetsen, regeringens nationella samordnare mot våld i nära relationer. Gruppen utreder just möjligheten till en statlig finansiering av kvinnojourer.

– Men den är i inledningsskedet och mycket hinner hända innan den är färdig.

Qjourens vision är att lära ut hur kvinnorna kan ta tillbaka makten över sina liv. För att klara det måste de också förstå våldets strukturer och vad det gör med oss som individer och de val vi gör utifrån det vi utsätts för. Många kvinnor har fortsatt sitt missbruk för att orka leva med övergreppen och skammen – över att de stannat kvar i en destruktiv relation.

– Andra säger att man inte kan jobba med våldet när man befinner sig i missbruk, men vi har bevisat på Qjouren att det går. Vi fångar kvinnorna i de korta stunder de orkar, förklarar Lea Honorine.

De vittnar alla om hur oroande och frustrerande det är att lägga ner hela sin själ i ett många gånger tungt arbete utan att riktigt veta hur framtiden kommer att te sig. Att inför varje årsskifte hantera en osäkerhet om hur länge och i vilken form verksamheten eventuellt kan leva vidare. Mycket tid och energi stjäls varje höst från själva basverksamheten – arbete med de våldsutsatta kvinnorna.

Flera av kvinnojoursarbetarna har varit med sedan Qjouren startades 2008, och några har tidigare jobbat i andra verksamhetsområden inom RFHL.

– Man kan säga att vi lever med ett ständigt pågående trauma. Jag har arbetat i RFHL i tio år. I tio år har jag levt med att inte veta om jag har jobb nästa år och jag börjar vänja mig,

säger Mille Rönnerblad.

– Jag valde redan 1986, när jag började inom RFHL, att jobba i projektform, säger Eva Gussing. Det innebär att aldrig vet hur ekonomin ser ut framöver. Jag har alltid tänkt att det ordnar sig. Men jag har ju haft många kollegor som inte har orkat med ovissheten som har slutat.

De håller koll på och ger varandra utrymme för att orka. De har alla hittat olika strategier för att vilja jobba vidare.

– För mig är det ilskan som driver mig framåt. Jag måste känna att jag gjort det jag kan för kvinnorna innan jag ger upp, säger Mille Rönnerblad.

– Men osäkerheten bränner ut oss, säger Lea Honorine och förklarar att hon under hösten valt att plugga på folkhögskola för att skydda sig själv från att bli utbränd. I sina studier dokumenterar hon den "tyst kunskapen", allt de gör men inte får förståelse för.

– Det är ett sätt för mig att blicka framåt så att vår kunskap ska finnas kvar vare sig Qjouren lever vidare eller inte, tillägger Lea Honorine.

Bara några dagar innan jul kom så äntligen beskedet att socialnämnden beviljar de pengar som Qjouren sökt för 2013. Därmed subventionerar Stockholms stad halva jouren för i år, vilket innebär att den kan leva vidare – ett år till. Men verksamheten är ännu inte helt säkrad. Kranskommunerna har valt att inte ge bidrag, utan betalar dygnstaxa per placering. Därtill har Qjouren sökt utvecklingsmedel från Socialstyrelsen för att kvalitetsutveckla och kvalitetssäkra arbetet. Beviljas pengarna är Qjourens verksamhet säkrad för 2013.

– Tills beskedet från Socialstyrelsen kommer jobbar vi vidare och chansar på att vi får det att gå runt. Vi måste ändå tro på det vi gör, säger Eva Gussing.

elisabet at omsen.nu

Läs mera:

www.qjouren.se

www.rfhl.se

Qjouren: 0200-22 90 90 (gratisnummer) eller 08-644 20 32,
qjouren @ rfhl.se , finns på [Facebook](#)

RFHL, Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende, verkar för ett samhälle utan missbruk och beroende. RFHL är en brukarorganisation vilket innebär att majoriteten som jobbar i verksamheten har egen erfarenhet av någon form av socialt utanförskap.

Denna artikel finner du i [Socialpolitik 1-2013](#)

– Andra artiklar ur samma nummer:

» Kvinnofrid för kvinnor med funktionsnedsättning? Projektet Dubbelt utsatt får ingen fortsättning. Vem ska lyssna nu? Vem tar ansvar?

» Qjouren för kvinnor i missbruk som utsatts för våld kan drivas vidare – ännu ett år.

» Hästar ger hopp [Beställ en prenumeration »](#)